

O opinie asupra rolului culturii, în contextul integrării europene

MARIANA ISTRATE
Biblioteca Județeană Mureș

Odată cu includerea celui mai mare val al extinderii - 8 state estice - în structurile europene, în zilele de 12 și 13 decembrie 2002 la Copenhaga, România a obținut, în fine, ceea ce-și dorea: acceptarea datei de 2007 ca termen țintă de aderare.

Perioada de care dispunem este foarte scurtă, ambițiosul țel este dificil de atins, dar nu imposibil. Reușita depinde de utilizarea la maximum a avantajelor și de minimizarea dezavantajelor.

Neîncercând să subapreciez importanța factorului economic, care, alăturat celui politic, reprezintă un veritabil călcâi ahilian a cărui imunizare ne va permite, într-adevăr, să batem la porțile Uniunii, voi exprima totuși un punct de vedere ce consideră cultura drept mijlocul care ne-ar putea permite să și intrăm.

Este adevărat, trăim vremuri în care utilitarismul predomină, iar valorile morale și spirituale ale omenirii par să fie în mare măsură desconsiderate, dar, după cum remarca o personalitate de talia lui Vasile Pârvan „*soarele dăător de viață și sănătate al unui neam e cultura, și fără ea nu-i cu putință înaintarea temeinică în celelalte domenii de activitate: economică, socială și politică.*”

Și istoria ne-a demonstrat-o cu prisosință; să ne reamintim doar de momentele de după 1848 când cultura s-a alăturat și a slujit procesului de constituire a statului național, a facilitat înzestrarea societății cu instituțiile moderne corespunzătoare, sau când, cu sprijinul culturii, a fost desăvârșită pregătirea generațiilor care au înfăptuit Unirea, au creat România modernă și au cucerit Independența.¹

¹ Al. Husar. *Ideea europeană*. Iași, Institutul European pentru Cooperare Cultural Științifică, 1993, p. 8.

² A se vedea studiul efectuat de Georgeta Lăcrămioara Loghin: *Cetățeanul român - un sprijin sau un obstacol în calea integrării României în Uniunea Europeană?* În: *Un concept românesc privind viitorul Uniunii Europene*. Iași, Editura Polirom, 2001.

Cred că și în actualul context, cultura are un important rol de jucat, în special în următoarele două direcții:

- pregătirea cetățeanului român în calitate de viitor cetățean european;
- promovarea unei imagini reale a valorilor naționale.

Cultura și cetățeanul român

Una din cele mai dificile reforme prin care trebuie să treacă astăzi România este cea a mentalităților. Trecerea societății românești de la un sistem totalitarist la un sistem democratic a dus la multe schimbări în statutul cetățeanului. Eram obișnuiți să îndeplinim cu conștiinciozitate obligațiile, să dăm dovadă de supunere. 45 de ani de comunism au creat din oameni niște marionete ușor de mânuit. Este greu să revenim la normal.

În prezent, s-a produs o schimbare în beneficiul libertăților pe care le posedăm, dar încă nu știm să profităm de aceste libertăți. Un fapt îmbucurător: cu toții dorim realizarea acestui mare deziderat – integrarea în UE, dar încă nu suntem conștienți că noi avem sarcina să soluționăm astfel de probleme. Continuăm să credem că acestea rămân în sarcina autorităților. Această gândire nu este una democratică, denotă un mare deficit de cultură civică.² Autoritățile trebuie să găsească în cetățean un sprijin. Dar pentru aceasta trebuie să înlocuim vechile valori, care persistă în gândirea noastră, cu valorile europene, care pot și trebuie să fie cultivate.

Din păcate, încă suntem foarte departe de mentalitatea europeană. Este o rațiune pentru care țările civilizate refuză să ne accepte ca țară membră. Cu mentalitatea „*las' că-i bine și așa*”, nu vom ajunge departe. Incompetența, lipsa de punctualitate și cuvânt, proasta creștere, pot fi niște obstacole serioase. Poate că par niște banalități, dar ..., „*cu un astfel de tip uman răspândit la scară națională, integrarea europeană este imposibilă*” remarca Adrian Marino.³

Citeam undeva că un sociolog a explicat uimitoarea prosperitate a germanilor din ultimele decenii, prin deprinderea lor de a fi punctuali...Sau am auzit o știre la televizor referitoare la faptul că în Japonia, ministrul transporturilor, mi se pare, își cerea scuze pentru întârzierea de câteva minute într-un an a unui tren de mare viteză. Sunt fapte care invită la reflecții.

Soluția ce se întrevede constă în ridicarea nivelului general de instruire, de cultură și de civilizație.

³ Adrian Marino. *Pentru Europa. Integrarea României: Aspecte ideologice și culturale*. Iași, Editura Polirom, 1995, p.50

O parte din această datorie cade pe umerii sistemului educațional. Din păcate, acest sector nu primește atenția cuvenită. România continuă să aloce un procent foarte mic cheltuielilor de educație față de celelalte țări est-europene.

Constituția României prevede că învățământul de stat este gratuit, potrivit legii. În opinia mea, acest principiu nu se respectă. Elevii sunt obligați să-și cumpere manuale, studenții trebuie să plătească taxe: pentru admitere, pentru restanțe, pentru licență. Se percep taxe pentru cursurile postuniversitare, pentru masterat, pentru doctorat. A doua facultate se plătește. Consecințele sunt grave: creșterea inegalității de șansă în privința școlii, care se manifestă prin scăderea drastică a ratei de participare școlară în mediile sărace și numărul extrem de mic de tineri din mediul rural care urmează liceul și facultatea.⁴

Este bine știut faptul că tinerii români obțin rezultate de excepție în cadrul concursurilor internaționale. Stimularea lor lasă de dorit! Nu se obțin nici măcar recompense similare cu cele ale performerilor sportivi. Este unul din motivele pentru care cei foarte capabili pleacă din țară. Eu cred că nu ne putem permite acest lux!

Oricât de scumpă este știința, tot este mai ieftină decât neștiința, spunea Grigore Moisil!

O bună politică în sistemul educațional nu ne-ar ajuta doar „să intrăm în Europa”, ne-ar ajuta să ne și menținem. Învățământul trebuie privit ca o investiție pe termen lung. Se poate cita în acest sens cazul Finlandei, care mizând pe educație și pe înalta tehnologie se numără printre marii actori ai pieței telecomunicațiilor internaționale, ai pieței informaticii.⁵

Cultura română și „Europa”

Am studiat de curând un pliant al Uniunii Europene (*Enlarging the European Union*) în care se făcea o prezentare a câtorva țări candidate. Despre fiecare se scriau 5-6 fraze. Din cele 5 fraze despre țara noastră, una vorbea despre legenda contelui Dracula care „is associated with Romania”!!?

Deci în mai 2001 Uniunea Europeană asociază imaginea României cu cea a lui Vlad Dracul! De ce nu cu a lui Vuia, a lui Iorga, a lui Enescu sau a lui Brâncuși?

⁴ Marian Preda. *Politica socială românească între sărăcie și globalizare*. Iași, Editura Polirom, 2002, p.142

⁵ Mihai Șora în dialog cu Sorin Antohi. *Mai avem un viitor? România la început de mileniu*. Iași, Editura Polirom, 2001, p. 147.

⁶ Mioara Pop. *Lucian Blaga în marile enciclopedii ale lumii*. În: *Libraria*, nr.1, Biblioteca Județeană Mureș, Târgu-Mureș, 2002.

Întâmplarea îndeamnă la reflecții. Occidentul să fie de vină că atâta știe despre noi, sau noi suntem de vină că nu promovăm o imagine reală?

Dacă ar fi un caz izolat, ar putea fi trecut cu vederea, dar...în 1998 englezii au publicat un CD reeditat în 2000 la British Library referitor la toate incunabilele din Europa. Toate, mai puțin cele din ...România, care atunci nu avea un catalog național al incunabilelor. Oare Europa poate face abstracție de Biblioteca Telekiana? Sau de colecția lui Brukenthal? În România există cam 1600-1700 de incunabile!

Nu mă abțin de la un ultim exemplu: cum apare *Lucian Blaga în marile enciclopedii ale lumii?*⁶ Autoarea face o „constatare simplă: *Lucian Blaga este încă insuficient cunoscut și apar date eronate în dicționare.*”

Șirul exemplurilor ar putea continua, din păcate, reflectând o tristă realitate: cultura și civilizația românească sunt ignorate în Europa, datorită, în parte, jumătății de secol de comunism prin care am trecut. Aceasta nu este însă o justificare pentru a fi desconsiderați de către cei din vest doar pe motivul că am fost frustrați atâta timp de mijloacele moderne de existență. Noi nu suntem mai puțin europeni decât alții; avem un potențial intelectual foarte ridicat, dar suntem încă lipsiți de mijloacele materiale.

Totuși, în pofida slabelor performanțe economice, există alte modalități de a ne păstra șansele de integrare. Cred că din punct de vedere cultural ne putem permite, și ar trebui să avem, un statut de ofertant activ. Cultura română corespunde tuturor semnalmentelor marilor culturi europene, trebuie însă privită fără idei preconcepute. Consider că promovarea valorilor culturale românești reprezintă cea mai importantă modalitate de a ne face cunoscuți Europei.

An Opinion Concerning the Role of Culture in the Process of European Integration

Abstract

The author expresses a personal opinion concerning the role of culture in European integration. She strongly believes that culture, as always, has a very important contribution to the spreading of Romanian values and civilisation.

She considers that there are two ways, two directions in which culture might act: the training of Romanian citizen as a future European citizen; the spreading of the real cultural Romanian values.